

“Двоїна”

Знайомтесь: Лариса Шинова і Юрко Яценко. Двоє людей створили театр, якому дали назву «Двоїна». На минулорічному Березиллі вони зіграли свою першу велику виставу - власну інтерпретацію п'єси «Сон літньої ночі» Шекспіра.

Перекомпонування шекспірівського тексту було здійснено для гри удвох. Воно прозвучало як цілісна п'єса, незважаючи на те, що в кожній з трьох дій - інші герої. Що є кохання і яким воно є? - ця тема об'єднує три дії, які представляють три різні образні світи, три виміри кохання.

Здавалось би - двоє людей - це дуже малий театр і потребує обмежених засобів. Юрко ж з Ларисою створили театральне дійство з усіма його класичними компонентами: різними костюмами, декораціями, музикою, світлом. І це обрамлення було не просто тлом; завдяки своїй багатій за змістом умовності воно на рівні з акторською грою творило матерію вистави. Воно розширило простір можливостей двом акторам для здійснення гри. При цьому вдалось уникнути зайвих речей, просто прикрашальності.

В першій дії Юрко і Лариса грають ельфів. Між ними панує атмосфера безтурботності. «Галевинка», витягнута з валізки, лялькові напівфігурки людей з пап'є-маше і червона «квітка кохання» - іграшки в їхніх руках. Ними володіє азарт гри і передчуття невідомого ще результату витівки.

У другій дії сценічний простір зміщується (переставляються і глядацькі крісла). Ельфи, що в першій дії носилися живі з ляльковими фігурками людей,

застигли тепер зі своєю квіткою намальовані на великій картині-панно, що з'являється на задньому плані. А на сцену виходять живі люди. Четверо героїв втілюються двома акторами.

Умовність вираження, на мою думку, основна особливість вистави. Умовність ненав'язлива, яка і говорить умовно тому, що не претендує на проголошення істин чи на реалістично-достовірне відображення. Замість цього, вона несе в собі різноманітність відтінків своїх змістів. Взагалі, характер вистави нагадує мені характер нашої мови, коли зміст сказаного може бути іншим залежно від того, на яке слово падає наголос.

Такий характер створює простір для творчих імпровізацій в уже завершеній постановці. З іншого боку, саме такий гнучкий матеріал потребує до себе обережного ставлення, естетичного такту і тонкості у розставленні акцентів. Саме в цьому плані вистава мала деякі слабкі місця. Блискуче задумана друга дія потребує ще виконавського вдосконалення.

В Юрка і Лариси в руках по дві маски, що по черзі говорять устами Гелени і Гермії, Деметрія і Лізандра. Любов засліплює героїв. Лунає солодка мова, трепетні заклики, але почуття їхні, вихлюпуючись, стикаються в конфліктах. Кожен з них прагне задовільнити своє бажання, і слова любові змінюються словами ненависті, лайки і погрози. Актори виконували це занадто «правдиво». Умовність у створенні персонажів вимагає відповідності собі безпосередньо у грі, і знайти цю відповідність - дуже важливо.

Лариса Шинова і Юрій Яценко у виставі «Сон літньої ночі». Театр «Двоїна». Київ, 1995. Фото Костянтина Мохнача.

Найбільш вдалою мені вдалась третя дія. Два гротескні персонажі, дивно і яскраво вбрані, сидять за прозорою пеленою, що відділяє їх від глядацького залу. Це закохана королева фей біля ніг свого пана з осяяними вухами, котрий чухається і бурчить. Вона ж ловить на льоту кожне його бажання і виглядає трепетно-щасливою. Тут - і божевілля, і мудрість. І прозирають вони саме тут, де ніби-то взагалі актори грають акторів і хто його знає, скільки в цьому жарти жарту, а скільки правди. Яскравий червоний шлейф плететься, мов сік кохання з квітки, яку тримають намальовані ельфи. Колір взагалі є особливо живим учасником третьої дії.

Такі три різні дійства, а також поява після другого акту робітників сцени, коли заміна декорацій здійснювалась не за завією, а в нас на очах; вихід акторів у фіналі на сцену як елемент самої вистави - усе це творить спектакль яскравим колажем. Внутрішню цілісність він зберігає завдяки і темі, і дуету акторів, чії обличчя ми бачимо крізь маски костюмів. Двоє акторів набирають різних подоб, аби розказати про різні лики, які являє нам любов. Ось у такому варіанті вистава дебютувала на фестивалі. Безперечно, вона варта того, щоб продовжувати її життя на сцені, варта подальшого пошуку, вдосконалення.

В мистецькому центрі «Дах» у ті дні відбулася зустріч двох мистецтв: в сусідньому з тим, де ішли прем'єри, залі відкрилася перша в Києві виставка живопису молодого художника Миколи Сороки, який виконав панно до вистави.

«Двоїна» зіграла свою виставу тричі. Після цього Юрко з Ларисою поїхали до Москви і працюють зараз там. Я зв'язалась з ними, аби зробити інтерв'ю для журналу. Спочатку я попросила Юрка і Ларису розказати коротко про себе.

Юрко: Я займаюся театром із 17-ти років. Починав у Київському театральному інституті і в Молодіжній експериментальній студії драми і пантоміми Анатолія Георгійовича Черкова. В інституті провчився рік, потім ще рік в Школі-студії при МХАТ і врешті-решт отримав диплом Театрального училища імені Щепкіна при Малому театрі. Всі ці роки підтримував дієві творчі контакти з Черковим. Він став мені Учителем. Ми шукали театр імпровізації, мріяли про свою театральну справу.

В роки навчання вдалося зіграти кілька імпровізаційних вистав за романом Булгакова «Майстер і Маргарита». Отримавши диплом, я повернувся до Києва. Почав працювати актором ТЮГу. Але головною справою тоді стала допомога Черкову у створенні нової театральної студії. Я вів у ній заняття із сценомиви. Через студію пройшло дуже багато людей, які потім професійно стали займатися театром, кіно, телебаченням, музикою. З акторами ТЮГу, зі студійцями я працював також як режисер. Був редактором студійного театального часопису.

Згодом почав навчатися заочно режисурі в Театральному інституті в Москві (ГИТИС російською) у Анатолія Олександровича Васильєва. Працював актором у його театрі «Школа драматичного мистецтва».

У 1990-му році започаткував незалежне творче об'єднання «Українська робітня», що проіснувало три роки. За цей час були зіграні вистави за текстами Л.Українки, О.Олеса, Г.Пінтера, Ж.Кокто, В. Стефаніка, П.Тичини. Грали у Луцьку, Києві, Львові, Лейпцігу, Берліні, Дрездені. Режисером майже усіх вистав був Черков. Моя вистава - «Осінь» за О. Олесем. Присвятив її Черкову. Вона стала моєю дипломною роботою. Постановку здійснив у Львові. Жив там деякий час. Вів студію.

Лариса: Після закінчення середньої школи я працювала один сезон актрисою в Молодіжному театрі-студії на Червоній Пресні під керівництвом В.Спесівцева. Потім чотири роки вчилася в школі-студії при МХАТ на курсі В.Макова та Є.Мороз. Згадую цей час і своїх учителів із великою вдячністю. Після навчання рік присвятила кіно, знімаючись у курсових та дипломних роботах ВДІКу. Дебют у кіно - епізодична роль у фільмі Абдрашитова «Плюмбум, або Небезпечна гра».

Працювала актрисою в театрі «Сучасник-2». Далі - Московський Маленький театр під керівництвом Н.Висоцького, театр «АР'ЄРГРАД - ЦЕНТР» з Р.Тугушевим. Маленький театр мав свою публіку в Москві, грав на великих сценах, успішно гастролював. В «АР'ЄРГРАД - ЦЕНТРІ» не було зроблено жодної вистави. Ми займалися експериментально-дослідницькою роботою. Саме ця школа дала мені досвід аналізу, самостійності, свободи, відкрила нові можливості акторської професії, новий погляд на гру. Відбулося якесь внутрішнє звільнення і дорослішання. Андеграунд і академізм не вступали між собою у протиріччя. Втім, «АР'ЄРГРАД - ЦЕНТР» замовк на чотири роки. Для мене це стало періодом серйозного осмислення свого місця. Написала літературний та режисерський сценарій повнометражного художнього фільму. Фільм мені не вдалося зняти, не знайшла гроші. Мій син пішов у перший клас. І я разом з ним.

- Розкажіть, що є ваш театр і як він виник.

Лариса: Рік я не займалася театром. Якою ж жаданою, дитинно радісною, тремтливою стала нова зустріч з ним. Юрко і я. Театр. Дві довгих дороги складаються у щось третє. І це третє залежить тільки від нас.

Юрко: В якийсь момент виявилось, що «Української Робітні» вже не існує. «Осінь» вмерла. Я один. Доля дарує мені зустріч з людиною, яка здатна почати все з нульової точки і рухатися в Невідоме. Це Лариса. Ми назвалися «Двоїна». Ми вирішили шукати цей театр. Театр, який роблять двоє людей. Два рівноправних

художники. Виявилося, що дуже важко витримувати це рівноправне становище. Відправною точкою цього пошуку мало стати ясне усвідомлення театру в собі. Ніхто не примушував нас. Не було чужої волі, не було зовнішніх зобов'язань. Залишалися наші власні зобов'язання перед собою. Ми мали знайти в собі можливість оцінювати свою працю співвідносячись із категоріями світлого, розумного, високого, художнього... Треба було йти до себе і віддалятися від себе. Для мене це було великим випробуванням, бо я довгий час не займався чистим і дисциплінованим виконанням. Я мав проблеми.

- Справді, театр із двох людей має свою специфіку. Але навесні минулого року ми мали змогу побачити результат - «Сон літньої ночі». Як ви працювали над виставою?

Юрко: Природа акторської і режисерської професій різна. Нашим завданням було поєднання цих двох світів. Необхідно було знайти можливість існування акторського дуету і парної режисури, спільну художню мову. Ми вирішили робити виставу і сказали собі - «закритих» п'єс не існує... Якщо п'єса подобається - будемо її робити скільки б не було там дійових осіб і якою б відомою вона не була. Почали репетирувати «Сон літньої ночі» В. Шекспіра. Лариса зробила адаптацію для гри удвох. Вийшла триактна п'єса з прологом та епілогом в якій кожному зі світів - світ духів, світ людей, світ звірів-акторів - було присвячено окремий акт в обрамленні історії Тезея та Іпполіти. У нас з'явився однодумець - художник Орест Гелитович зі Львова. Невдовзі знайшлася людина, яка запропонувала репетиційну базу в Києві, а також часткове фінансування вистави. Це Влад Троїцький і його Центр сучасного мистецтва «ДАХ» на Червоноармійській. Ми стали жити в Києві і репетирувати в «ДАХу».

Лариса: У Юрка була відеокамера. Ми могли подивитися те, що робимо, збоку: завдання обговорювалось, виконання фіксувалося камерою і потім коментувалося в перегляді. Така форма репетиції може бути забезпечена єдиним внутрішнім простором. Ось його і потрібно було знайти, знайти у «нестійкій» рівновазі, у взаємодії протилежностей.

Юрко: Зіграли прем'єру на день народження Шекспіра - 23, а також 24 і 25 квітня в рамках Четвертого Мистецького Березілля, організованого Сергієм Проскурнею. Сімейні обставини змусили нас повернутися до Москви, хоча за час роботи в Києві у нас

з'явилося багато нових друзів, шанувальників, а також людей, з якими виник теплий творчий контакт, порозуміння. Це Ігор Дядько - звукорежисер, Костянтин Мохнач - фотохудожник, Микола Сорока - живописець. - Отже, «Двоїна» зараз у Москві. Над чим ви працюєте сьогодні?

Юрко: Повернутися до роботи ми змогли тільки в листопаді. Ми вирішили не займатися поновленням «Сну літньої ночі», а рухатися далі. Хотілося торкнутися драми абсурду, а саме Іонеско. Ми почали репетирувати п'єсу «Стільці» українською мовою. («Сон» ішов російською. О.Б.) Існуємо зараз автономною групою в театрі «Школа драматичного мистецтва». Це перша офіційна постановка української вистави в Росії нового часу. Велика подяка Анатолію Олександровичу Васильєву за щирий жест допомоги.

Лариса: Сьогодні для нас багатьох проблем спільного руху вже не існує. У новій виставі я освоюю іноземну мову. Гратиму українською. Красива мова. На мій погляд, український переклад перевершує російські переклади, відомі нам. Поетичністю, ясністю, точністю. «Стільці» для нас - драма неокласицизму. І в цьому сенсі вона не відповідає поширеному погляду на авангард. Це швидше погляд назад або вгору. Зараз цим цікаво займатися.

- Коли ми зможемо побачити вас у Києві? І, взагалі, з чим пов'яжете майбутнє вашого театру, які нові пошуки?

Юрко: Прем'єру вистави «Стільці» плануємо на кінець травня - червень. Після московської прем'єри хочемо зіграти в Києві, а також «поновити» «Сон літньої ночі». Можливо, буде розроблятися проект «Однина» - коли на сцені буде одна людина, а також проект, в якому велике місце буде відводиться відео чи кінозображенню. Хотілось би здійснити ідею фестивалю малих груп «КОЛО - НА - ДВА». Та це далекі плани.

Лариса: А мені ще хотілося б зіграти що-небудь німецькою. Мене приваблює німецький стрій мови. Юрко хотів би зіграти тексти Шевченка. Може, це будуть моновистави. Хоча я не люблю театр одного актора. Мені здається, їх має бути щонайменше два. Можливо, згодом у нашому театрі їх буде більше. Хоча зараз я собі цього не уявляю.

Москва, 7 березня 1996.

Оксана Брюховецька

Мрія стає дійсністю

Театральний критик Шерідан Морлей тішиться, сподіваючись незабаром побачити п'єси Шекспіра у відновленому театрі «Глобус».

Колись ідея реконструкції Шекспірівського театру «Глобус» в Лондоні, яка вперше виникла у американського актора Сема Уанмакера, здавалася нездійсненною мрією.

Через сорок років вона близька до реальності: влітку перші актори зійдуть на нову театральну сцену, подібну до оригіналу 1600 року. Нещодавно вже було призначено і художнього директора. Ним став Марк Ріланс, тридцятип'ятирічний англійський актор, знаменитий виконанням ролей Гамлета та Ромео у Королівській Шекспірівській Кампанії. Як і Уанмакер, Ріланс одержимий цим театром.

«Глобус» не буде чимось на зразок музею. Він задуманий як живий театральний простір, призначений для нового розкриття Шекспірівських творів у їхньому природньому оточенні.

(З журналу «Highlife», листопад, 1995)

КІНО
ТЕАТР

9